

A gyermeknevelés társadalmi ügy

Beszélgetés Zeleiné Horváth Sára megyei úttörőelnökkel

A Magyar Úttörők Országos Tanácsa december 10–11-re hirdette meg az úttörővezetők VIII. országos konferenciáját. Addigra az ország valamennyi úttörőcsapata elkészíti tevékenysége utóbbi 4 esztendejének mérlegét. A tapasztalatok összegezését elvégzik a mozgalom irányító testületei is. Beszámolójában a Csongrád megyei úttörőelnökség négyezer felnőtt úttörővezető, több mint 50 ezer kisdíák munkáját elemezte, saját tevékenysége értékelésén túl. Az eredményeket — mint ahogyan tették a járáásokban és városokban — úttörővezető-konferencián vitatják meg. A Csongrád megyei elnökség beszámolóját ma, szombaton, Zeleiné Horváth Sárával, megyei úttörőelnökkel beszélgettünk azokról a legfontosabb kérdésekről, amelyeket a mai konferencián is megvitáznak.

— Mirel határoztak az előző, 1979-ben megtartott VII. konferencián?

— A VII. konferencia többek között kiemelt feladatként jelölte meg, hogy az úttörőmozgalom az iskolával, a családdal, az állami és társadalmi szervekkel együttműködve gyakoroljon nagyobb hatást a gyerekkorosztály egészére. Megfogalmazta, hogy a programoknak legyen természetes, rendszeres eleme a játék, a játékoság, teremtés minél több lehetőségét a hátrányos helyzetből adódó különbségek csökkentésére, biztosítsa a szövetség minden tagja számára a képességeinek leginkább megfelelő cselekvést. Hangsúlyozta a tanulás segítségét, a demokratizmus, az önkormányzat fejlesztését.

— A „felnőtt világban” bekövetkezett változások, események éreztették hatásukat a mozgalomban. Gondolok az ötnapos tanítási hét bevezetésére, a családok megnehezedett életkörülményeire. Egyre többet hallunk a zsúfolt iskolákról is.

— A nagyvilág eseményei természetesen éreztették hatásukat. Legközvetlenebbek valóban az ön által felsoroltak. Nehezédtek a családok életkörülményei. A szülők nagy része többletmunkával igyekszik pótolni jövedelmét. A családok között meglevő anyagi különbségek, a gyakran eluralkodó anyagi szemlélet nehezítette a gyerekek értékrendjének kialakítását. Az ötnapos tanítási hét bevezetésével átrendeződött a szabadidő. Úttörőcsapatunkban gondosabb

szor elmosódnak, a tisztaságviselő feladattudata hiányos, sok közösségben formális a rajvezetőség tevékenysége. A rajok munkáját befolyásolja a felnőtt csapatvezető rátermettsége, egyénisége, gyakorlati ismeretei. Nálunk 133 csapatvezető közül 73 négy-egy éve dolgozik a mozgalomban. Sok az olyan csapat, ahol kétvétenként váltják egymást a csapatvezetők. Az okokat biztosan feltárja majd konferenciánk, bár máris tudjuk, aránytalan a vezetőségek munkamegosztása. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy a feladatot fiatal nők kapják, akiket egy idő után leköt a gyermeknevelés.

Ha a tevékenységi formákat vizsgáljuk, mégis szép eredményeket találunk. Például az általános műveltséget, a tudást gyarapító szakkörökben a 22 ezer 953 gyerek közül több mint 19 ezer vett részt. Nőtt a műveltségi szakkörök látogatottsága, s ez mutatja, hogy javult a tehetőségfeltáró, gondozó munkánk. A közművelődési intézményekkel, a moziüzemi vállalattal közösen a korszerű művelődési igény felkeltésére törekedtünk. A sport népszerűsítését az „Edzett ifjúságért” akció keretében véghezvittük. Szegeden, Makón, Szentesen immár hagyománnyá váltak ötletes tömegsportrendezvényeink, versenyek. Fellendült megynkben a gyerekkorosztály úszásoktatása, aminek fontosságát fölösleges hangsúlyozni. Több község is vállalta a gyerekek utaztatását és cél érdekében, a költségek ellenére is. Nem kevésbé költséges a különböző táborok fenntartása, üzemeltetése. Am önmagáért beszél néhány adat: önálló csapattáborban 1979-ben 1200 diák vett részt, tavaly több mint 2 ezer, vándortáborban 1982-ben 1200 diák volt, 1979-ben csak négyszáz.

Eredményeinknek részese a megye egész lakossága. Fel sem tudjuk sorolni a gyárak, intézmények, a szocialista brigádok önzetlen segítségét, amely nélkül nehezen boldogultunk volna. Egyre többen felismerik, a gyerekek nevelése olyan társadalmi ügy, amelyben mindenki felelős, amelynek kudarcaiért az egész társadalom felelősségre vonható.

MAG EDIT

A vállalkozó szocialista állam

Minden évtized egy-egy sajátos jelszóval vonul be a gazdaságtörténetbe. A hatvanas évek magyar gazdasága a reform jegyében a vállalati önállóság megvalósítását tűzte zászlajára: a hetvenes esztendőben jelszónk az alkalmazkodás lett a megváltozott világgazdasági helyzethez. A nyolcvanas évtized beköszönésével az alkalmazkodás egyik lehetősége a szocialista vállalkozás vette át a stafétabotot. Am mégis merőben új gondolatnak számít, hogy ne csak a vállalatok, hanem maga a szocialista állam is vállalkozzék. Ennek lehetőségéről, a megvalósítás feltételeiről és a jelen korlátairól beszélgettünk dr. Kozma Ferenc közgazdással.

— Manapság sokat vitatkoznak a szakértők arról, hogy milyen szerepet játsszék az állam a gazdasági élet irányításában. Sokan csak koordinációt és a népgazdasági szintű feladatokat tartják központi teendőnek. De hogyan illeszkedik a vállalkozás egy ilyen makroszintű irányításhoz?

— Ha végiggondoljuk az állam mai feladatait és funkcióit, egyhamar kiderül, hogy az állam, amit nevezhetünk gazdaságirányító központnak is, a maga módján szintén vállalkozik. A gazdasági növekedés, az új fejlődési irányokra áttérés mindig megköveteli, hogy a stratégiai célok érdekében beavatkozzék a gazdasági élet mindennapos folyamataiba. Felelőtlenség persze nem lehet ilyen nagy horderejű kérdésekben dönteni. Az előkészítés során az állam sajátos vállalkozói arcot ölt, mintha nem is hatalmi szerv, hanem egy konzern központja lenne. Felmerül például a hazai társadalmi és gazdasági fejlődés lehetőségeit, elemzi a világgazdaságban zajló változásokat, vázlatosan fölterképezi a jövőt, egyszóval stratégiai központi és makroökonomiai értékű piackutatást folytat. Majd újítási láncot indít el a változásokhoz szükséges alap- és alkalmazott kutatások fejlesztésével, központi programok kidolgozásával: a szakemberek képzését a távlati célokhoz igazítja, ahogyan a gazdasági szabályozást is. Persze a vállalkozás ilyen magas szintű megvalósítása ma még csak csírájában található meg. A szocialista állam még keresi a helyét a gazdasági folyamatok részleteiben szabályozó „üzemvezető”, valamint a háttérben közömbösen igazgató, úgyszólván csak az adó beszedő állam végelethez közt. De a vállalkozásnak az alapvonásai már most is kirajzolódni látnak mindennapi tevékenységei között.

— A jelenlegi rendszerben mi akadályozza az állam vállalkozásának kibontakozását?

Mindössze néhány korlátot sorolok föl. Vegyük például a döntésekhez oly nélkülözhetetlen információkat. Szerepük kettős. Nemcsak előkészítik az egyes döntéseket, hanem hatásukat is nyomon követik. Hogy ezt a kettős szerepet betöltsék, mindenképpen válogatni kell közöttük, mi fontos és mi nem: csak a valóban lényeges elemek szerepeljenek a tervezetekben. Sajnos éppen ennek a szelekciónak a hiánya akadályozza a döntéshozatalt. Megfelelő információk híján aligha lehet egy döntés több alternatíváját kidolgozni. Ezért az illetékesek ahelyett, hogy az egyes variációk előnyeit és hátrányait mérlegelnék, inkább csak a döntések időszerepét látólatják. A másik probléma magában a döntéseket előkészítő folyamatban rejlik. A javaslatoknak sok esetben csak a hátrányukra válik, hogy hosszan tartó, formális egyeztetéseken mennek keresztül. A sok csiszolgatás során kimaradnak vagy elkopnak az eredetileg kitűnő és időszerepű gondolatok: a sorozatos, s nem is feltétlenül szükséges kompromisszumok miatt elvesztik ütőerejüket. Szerintem a jelenlegi intézményrendszer sem

teremt ideális környezetet az állam vállalkozásai számára. A gazdaságirányítás intézményeinek feladatai rendkívül vegyesek: keverednek a szűkebb értelemben vett hatósági, igazgatási jogkörök a tulajdonosi felügyelettel, a szakmai koncepciók kidolgozásának a feladataival, némelykor közvetlen irányítói, sőt finanszírozói funkciókkal. Mindig az kerül felülre és nyomjára a bélyegét az intézmény működésére, amely megfelel a szervezet természetes helyének az irányítás munkamegosztásában. Ha például egy bank egyszerűen hitelez pénzt a vállalatoknak, s emellett még a készpénzforgalom felelős, pénzt bocsát ki, tehát jegybank, akkor óhatatlanul ez utóbbinak rendeli alá a finanszírozást: mert itt kézzelfoghatóbb és súlyosabb a felelőssége. A Pénzügyminisztérium is napról napra latolgathatja, miként alakítsa a nyereségelvönásra vonatkozó politikáját: rendelje alá a vállalati hatékonyság ösztönzésének, vagy a költségvetés pillanatnyi egyensúlyának. Bizonyos mértékig természetes, hogy ilyen ellentmondásokkal küszködnek ezek az intézmények, de még nem sikerült elérni, hogy ezekből a szituációkból az állam vállalkozást létrehozzon — generáló — szerepe kerüljön ki győztesen minden olyan esetben, amikor kifizetődőbb a többi, pillanatnyi érdeknél.

— Az eddigi beszélgetésünkben a mostaninál jobban tájékozott, és gyorsabban döntő állam képe rajzolódott ki. Csak ez jelentené a vállalkozás kibontakozását?

— Nem, hiszen a vállalkozás lényege, hogy valaki haszon reményében befektet valamekkora összeget. Az állam is csak akkor vehet részt a vállalkozás folyamatában, ha van pénze, s ez az összeg elkülönül a klasszikus értelemben vett költségvetéstől. Ebből a pénzből finanszíroznak az olyan horderejű fejlesztéseket, amelyekre már nemcsak több vállalat pénzéből, hanem a banktól kapható hitelekkel sem futja. A korábbi központi fejlesztési programoknak megfelelő, ám vállalkozás központi elkövetéseket fizetné — kizárólag a hatékonyság szempontjait figyelembe véve — ez az alap. De egy népgazdaságban nemcsak ilyen nagy horderejű vállalkozásokra akad lehetőség. Egy vállalat rekonstrukció például már nem tartozik állami hatáskörbe. A szükséges pénzt a bank, vagy a bankok adnák, szigorúan a gazdaságosságát szem előtt tartva; ez tehát már a bank vállalkozása lenne. A bankok ügyelnének arra is, hogy érvényre jussanak a főbb népgazdasági érdekek, gazdaságpolitikai célkitűzések. Ne növekedjen egy új gyár miatt például jelentősen az import, a berendezések energiatakarékosan működjenek és így tovább. — Tehát mintegy tengelykapcsolóként működne a központ és a vállalatok között. A harmadik lépcső már ismert. A vállalatok, ameddig a pénzük futja, saját maguk is kihasználják lehetőségeiket, egyszóval vállalkoznak.

— Bármilyen szintű vállalkozásról beszélünk is, fontos feltétel, hogy mindenki azonos pozícióból induljon, s hogy a gazdasági háttér, a szabályozás se viselkedjen egy megvadult hatáslóhoz hasonlóan.

— Valóban az állam csak akkor találhat vállalkozásaihoz korrekt üzleti partnereket a vállalatok között, ha azok bizonyos adók befizetése után önállóan gazdálkodhatnak. Minél nagyobb a függetlenségük, annál inkább a hatékonyság szempontjai szerint fektetik be pénzüket. És mindenféle vállalkozás feltétele, hogy a mainál egyszerűbb, csak a főbb tendenciákat befolyásoló, normatív szabályozórendszerrel alkossunk, s az ár-, költség-, és adóviszonyok híven tükrözik, nyereséges-e egy tevékenység vagy sem.

L. M.

Balázs Béla Úttörőház. Megszokták a Kálvin teret, a ház új helyét a szegedi kisdíákok. Október 1-én látogattunk először oda. Csillagászok, fotósok, riporterek, számítástechnikusok fogtak dologba, hogy a 30-féle szakkörből csupán néhányat említsünk. A szegedi úttörőcentrum módszertani, képzési feladatokat is el lát. Raj-, csapat- és szakkörvezetők kapnak hasznosítható ötleteket, tanácsokat, s itt szerzik meg szakismereteiket az ifjvezetők is. Fotóriporterünk, Somogyi Károlyné keramikuskat, modellező- és rádiószakkörösöket talált ottjártakor — mint látható — elmélyült munka közben.

